

TV Dizilerinde Yer Alan Karakterlerle Kurulan Parasosyal Etkileşim: Evlilik Doyumu, Psikolojik Belirtiler ve Bazı Sosyo-demografik Değişkenler Açısından Değerlendirme

Ayşegül Durak Batıgün Ayda Büyükhahin Sunal
Ankara Üniversitesi Ankara Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın amacı, evli kadınlar arasında TV dizilerinin izlenme oranı konusunda bilgiler elde ederek; TV dizilerinde yer alan favori karakterlerle kurulan parasosyal etkileşim ile evlilik doyumu, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler (yaş, eğitim ve sosyo-ekonomik düzey) arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, Ankara, İstanbul, İzmir, Samsun ve Diyarbakır illerinde ikamet etmekte olan 1232 kadın örneklem grubunu oluşturmuştur. Çalışmada, demografik bilgileri ve TV izleme ile ilişkili değişkenleri belirleyebilmek amacıyla Demografik Form, Parasosyal Etkileşim Ölçeği, Parasosyal Ayrılık Ölçeği, Bilişsel-Davranışsal Katılım Ölçeği, Evlilik Yaşamı Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri kullanılmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilen istatistiksel analizler sonrasında parasosyal etkileşim ile diğer tüm değişkenler arasında beklenen yönde ve anlamlı ilişkilerin mevcut olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi düştükçe parasosyal etkileşim puanlarının ve psikolojik belirti puanlarının arttığı, evlilik doyumu puanlarının ise azaldığı belirlenmiştir. Düşük SED’de bulunan kadınların diğer SED’de bulunan kadınlara göre parasosyal etkileşim ve psikolojik belirti puanlarının yüksek, evlilik doyumu puanlarının ise düşük olduğu gözlenmektedir. Yapılan regresyon analizi sonucunda, kadının eğitimi, dizilerden algılanan romantik etki, izlenen yerli dizi sayısı, bu dizilerden hoşlanma derecesi, evlilik mutluluğu ve depresyon belirtileri, parasosyal etkileşimi yordayan değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bulgular TV dizilerinde yer alan karakterlerle kurulan parasosyal bağların, kadınların psikolojik sağlığı ve evlilik doyumuyla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Parasosyal etkileşim, evlilik doyumu, psikolojik belirtiler

Abstract

The objectives of the present study were to explore the relationships between parasocial interaction with the favorite characters in TV serials and marriage satisfaction, psychological symptoms and certain socio-demographic variables (age, education, socio-economic level) by using the ratings of TV serials among women in Turkey. In order to do so, a sample group containing 1232 women residing in Ankara, Istanbul, Izmir, Samsun and Diyarbakır was studied. The demographics of participants and the variables related to TV viewing were collected by using a Demographic Information Form, Parasocial Interaction Scale, Parasocial Separation Scale, Cognitive-Behavioral Participation Scale, Married Life Scale and the Short Inventory of Symptoms. The statistical analyses revealed that expected and significant relationships between parasocial interaction and all other variables. As education level dropped, parasocial interaction and psychological symptom scores increased and marriage satisfaction scores decreased. Women coming from lower SES had higher parasocial interaction and psychological symptom scores and lower marriage satisfaction scores than women from other SES. In regression analysis, women’s education, perceived romantic effect of serials, the number of Turkish serials watched, the level of liking them, and married life happiness and depression symptoms emerged as variables that predict parasocial interaction. In sum, the results showed that parasocial ties with TV serial characters are closely related to Turkish women’s psychological health and marriage satisfaction.

Key words: Parasocial interaction, marriage satisfaction, psychological symptoms

Televizyon günlük yaşantımızın vazgeçilmez bir parçasıdır. Toplumsal yaşamı, hayat tarzlarını, kültürü ve sosyal alışkanlıkları değiştiren büyük bir devrim olarak kabul edilmekte; tutum ve kararları etkilemekte, yaşama ve nasıl yaşanacağına ilişkin algıları biçimlendirilmektedir (Esslin, 2001). Günümüzde çok kanallı bir yapıya sahip olan televizyon, özellikle son 30 yıldır yerli ve yabancı diziler ile gündeme gelmektedir. Son 10 yıl ise, özellikle yerli dizilerin yılı olmuş ve çok sayıda yerli dizi ekranları işgal eder hale gelmiştir. Hatta bu dizilerden bazıları büyük izlenme oranları ile kendilerinden söz ettirmekte ve ülke gündemini meşgul etmektedir.

Dizilerde olaylar birbirine bağlı olarak zincirleme bir biçimde devam etmekte ve her hafta (ya da her gün) bu zincire yeni bir halka eklenmektedir. Diziler, bu özelliklerinden dolayı izleyicilerde merak uyandırmakta ve takip edilmektedir. Ayrıca, seyircilerin beğendikleri karakterleri/oyuncuları ekranda görmekten zevk almaları da seyircinin diziyi takip etmesine yol açmakta, böylelikle seyirci ile dizi karakterleri arasında bir bağ kurulmaktadır.

Seyirci ile dizi/medya karakterleri arasında kurulan bu bağ araştırmacıların dikkatini çekmiş ve özellikle yurt dışında pek çok çalışmanın yapılmasına neden olmuştur (Cohen, 2003; Eyal ve Cohen, 2006; Levy, 1979; Rubin ve Perse, 1987; Rubin ve Step, 2000). Medya karakteri ile izleyici arasındaki etkileşim ilk kez 1956 yılında Horton ve Wohl tarafından "*parasosyal etkileşim*" kavramı ile açıklanmıştır. Parasosyal etkileşim, izleyicilerin medya karakteri ile geliştirdikleri tek yönlü ve sembolik ilişkiyi ifade eden bir terimdir ve genellikle izleyici ile onun en çok sevdiği 'favori' karakter arasında kurulur (Cohen, 1999). Ayrıca bu etkileşim için bazı yazarlar (Cohen, 1999; 2003; McDonald ve Hu, 2005) "sözde/sahte etkileşim" kavramını kullansalar da izleyiciler medya karakterlerini yakın arkadaşlarıymış gibi değerlendirir. Karakterler onlar için bir danışman ya da model de olabilmektedir. Ek olarak, izleyiciler karakterleri bilginin önemli bir kaynağı olarak görme ve onların sosyal durumlardaki tutum ve davranışlarından etkilenme eğilimindedir (Perse ve Rubin, 1989). Rubin ve Perse (1987) parasosyal etkileşimde, bilişsel ve davranışsal katılımdan da söz edilebileceğine işaret etmektedir. Örneğin dizideki karakterler, geçen olaylar ve hikayeler hakkında düşünmek, gördüklerini ve duyduklarını aklından geçirmek, bir sonraki bölümde ne olacağına ilişkin tahmin yürütmek, *bilişsel katılım* olarak tanımlanırken; dizideki karakterler, olaylar ve gelecek bölümde ne olacağı hakkında diğer insanlarla konuşmak *davranışsal katılım* olarak adlandırılmaktadır. Bununla ilgili olarak, yazarlar izleyicilerin televizyon izlerlerken, karakterlere önerilerde bulduklarını, yorumlar yaptıklarını, yanıt alamayacaklarını bildikleri halde sorular sormaya de-

vam ettiklerini de belirtmektedir. Örneğin, bir çalışmada haber spikerleri açılış konuşmalarını yaparken bazı izleyicilerin de onları selamlayarak cevap verdikleri görülmüştür (Levy, 1979).

İzleyicinin medya karakteri ile geliştirdiği parasosyal ilişkinin, programın sonlanması, sevilen karakterin programdan ayrılması gibi nedenlerle bozulması ya da sona ermesi ise "*parasosyal ayrılık*" olarak tanımlanmaktadır. Parasosyal ilişkinin sona ermesi, yakın bir arkadaşla olan ilişkinin sona ermesi kadar acı verici değilse de, yine de izleyici için üzüntü veren bir deneyimdir (Cohen, 2003; 2004; Eyal ve Cohen, 2006). Cohen (2003) ayrıca karakterle kurulan ilişkinin gücüne göre parasosyal ayrılığa verilen tepkilerin değişebileceğini belirtmiştir. Ülkemizde yayınlanan "Kurtlar Vadisi" dizisinde başrol oyuncularından Süleyman Çakır'ın rolü gereği ölmesinin ardından yaşananlar parasosyal ayrılığa güzel bir örnektir. Çakır'ın ölümü seyirciler tarafından büyük bir tepkiye yol açmış, bazı izleyiciler diziyi seyretmeyi bırakmıştır. Hatta gıyabında cenaze namazı kılınmış, gazetelere vefat ilanı verilmiş ve de mevlüt okutulmuştur (http://tr.wikipedia.org/wiki/Süleyman_Çakır).

İlgili alanyazın incelendiğinde, parasosyal etkileşimin televizyon izlemek için harcanan süre (Rubin, Perse ve Powell, 1985), program içeriğinden hoşlanma ve medya karakterinin çekiciliği (Rubin ve McHugh, 1987) gibi etmenlerle ilişkili olduğu sıklıkla vurgulanmaktadır. Bunların yanı sıra, erkeklerle karşılaştırıldığında kadınların hem TV dizilerini daha çok seyrettikleri hem de bu dizilerdeki karakterlerle parasosyal bağlar kurmaya da daha eğilimli oldukları çok sayıda çalışmada vurgulanmaktadır (Cohen 1997; 2003; 2004; Eyal ve Rubin, 2003; Lather, 2011). Ayrıca ülkemizde RTÜK verileri dikkate alındığında (Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması, 2012) çalışmayan kadınların, zamanlarının büyük bir bölümünü yerli dizileri izleyerek geçirdikleri görülmektedir. Segrin ve Nabi (2002) kadınlarla yaptıkları çalışmalarında, boş zamanlarının çoğunu pembe dizi ya da aşk filmleri izleyerek geçiren kadınların, ilişkiler ve evlilik üzerine daha çok düşündüklerini belirtmektedir. Ayrıca, pembe dizilerin/aşk filmlerinin, romantik ya da evlilik ilişkilerine etkisinin incelendiği bazı çalışmalarda (Jones ve Nelson, 1996; Illouz, 1998) TV dizilerinde yer alan karakterlerle kurulan parasosyal bağların, bireylerin özellikle evliliğe ilişkin beklentilerini artırdığına ve bunun da romantik ilişkilerle ilgili idealist inançlar geliştirilmelerine yol açtığına vurgu yapılmaktadır. Cohen'e (1997) göre erkeklerle karşılaştırıldığında kadınlar televizyonu daha fazla ilişki için aktif olarak değerlendirmektedir. Ayrıca Cohen çalışmasında kadınların ilişkilerine ilişkin sosyal destek almak amacıyla parasosyal bağlar geliştirdiklerini saptamıştır.

Tüm bunların yanı sıra, depresyon, kaygı gibi bazı psikolojik belirtilerin de TV izleme alışkanlıkları ve parasosyal etkileşim üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu düşünülebilir. Örneğin, Dittmar (1994) çalışmasında depresif kadınların daha uzun süre TV başında zaman harcadıklarını ve daha fazla pembe dizi seyrettiklerini bulmuştur. Benzer olarak, bir diğer çalışmada da, bireylerin umutsuzluk puanlarının parasosyal etkileşimi yordadığı görülmektedir (Chory-Assad ve Yanen, 2005). Bazı çalışmalarda (Finn ve Gorr, 1988; Schiappa, Allen ve Gregg, 2007), sosyal kaygı düzeyi yüksek olanların genellikle diğerleriyle iletişim kurmakta güçlük çektiklerini ve etkileşim ihtiyaçlarını da hayali ya da imgesel medya karakterleriyle iletişim kurarak giderdiklerine vurgu yapılmaktadır. Sonuç olarak, bireyler sosyal etkileşimle karşılayamadıkları gereksinimlerini medya karakterleriyle parasosyal bağlar kurarak elde etmeye çalışıyor olabilirler. Ayrıca sözü edilen bu çalışmalarla paralel olarak, evlilik ya da romantik ilişki gibi kişiler arası etkileşimlerde doyumsuzluk ya da mutsuzluk arttıkça medya karakterleriyle parasosyal bağlar kurmanın arttığına işaret eden bulgulara da alanyazında rastlanmaktadır (Aubrey, Click ve Behm-Morawitz, 2016; Rehkoff, 2009). Örneğin, Rehkoff (2009) çalışmasında ilişki doyumsuzluğu yaşayan ya da ilişkileri hakkında gerçekçi olmayan inançlara sahip olanların daha fazla medya karakterleriyle parasosyal bağlar geliştirdiklerini bulmuştur. Benzer olarak, son zamanlarda Aubrey ve arkadaşları (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da partnerle yaşanan ilişki doyumsuzluğunun dizilerdeki ana romantik karakterlerle kurulan parasosyal bağın güçlü bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Bu bulgular da bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Yukarıda aktarılan bilgilerden hareketle bu çalışmanın üç amacı bulunmaktadır:

- 1) Kadınlar arasında TV dizilerinin izlenme oranı konusunda bilgiler elde etmek.
- 2) Parasosyal etkileşim ile evlilik doyumu/evlilik mutluluğu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkileri incelemek.
- 3) Parasosyal etkileşim ile bazı demografik değişkenler [yaş, eğitim ve sosyo-ekonomik düzey (SED)] arasındaki ilişkileri belirlemek.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın örneklemini, beş büyük ilde (Ankara, İstanbul, İzmir, Samsun ve Diyarbakır) ikamet etmekte olan en az bir yıldır evli 1232 kadından oluşmaktadır. Örneklem oluşturulmasında basit rastlantısal yöntem kullanılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 18-65, yaş ortalaması 39.09'dur ($S = 9.53$). Ortalama evlilik yılı 15.83

($S = 1.84$), çocuk sayısı da ortalama iki olarak belirlenmiştir. Kadınların %31.1'i ilköğretim, %26.2'si lise, %42'si ise üniversite mezundur. Ailelerin gelir aralığı 500 ile 10000 TL arasında değişmektedir ve gelir ortalaması 2993 TL'dir ($S = 2196$).

Kullanılan Ölçme Araçları

Demografik Bilgi Formu. Bu formda katılımcılara demografik bilgilerin (yaş, eğitim düzeyi, aylık gelir vb.) yanı sıra günde kaç saat TV izledikleri, yerli ve yabancı dizi tercihleri ve en sevdikleri diziler ile ilgili birtakım sorular yer almıştır. Ayrıca, dizilerin katılımcıların evlilikleri üzerindeki etkisini değerlendirebilmek amacıyla parasosyal etkileşimle ilişkili olduğu düşünülen ve 1 (Hiç Katılmıyorum) ile 5 (Tamamen Katılmıyorum) arasında değerlendirilen toplam dört soru sorulmuş (örn. "Televizyon dizilerindeki karakterler gibi bir eş bulmayı isterdim", "Dizileri izledikten sonra eşimden daha çok şey beklemeye başladım" vb.) ve bu sorulardan "**romantik etki**" adı verilen bir skala oluşturulmuştur (Cronbach alfa = .81). Ek olarak, bireylere algıladıkları evlilik mutluluğuna ilişkin bir soru da sorulmuş (Evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız sayıyı daire içine alınız) ve mutluluk düzeylerini 1 (çok mutsuz) ile 5 (çok mutlu) arası derecelenen bir ölçek üzerinde işaretlemeleri istenmiştir. Elde edilen puanlar "**evlilik mutluluğu**" adı verilerek değerlendirilmeye alınmıştır.

Parasosyal Etkileşim Ölçeği (PEÖ). En sevilen pembe dizi karakterleri ile kurulan parasosyal etkileşimi ölçmek amacıyla Rubin ve Perse (1987) tarafından geliştirilmiştir. Türk kültürüne uyarlama çalışması Arda (2006) tarafından gerçekleştirilmiştir. Toplam 14 maddeden oluşan ve 1-5 arası Likert tipi puanlanan bir ölçektir (örn. Dizideki en sevdiğim karakter bir hata yaptığında veya başından olumsuz olaylar geçtiğinde onun adına üzülüyorum). Ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu ilişkinin yeterli bilgi bulunmaktadır. Mevcut çalışmada da ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .93 olarak bulunmuştur.

Parasosyal Ayrılık Ölçeği (PAÖ). En sevilen televizyon karakterinin programdan ayrılması durumunda izleyicilerin ne tür tepkiler vereceklerini belirlemek amacıyla Cohen (2003) tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlaması Arda (2006) tarafından gerçekleştirilmiştir. Toplam 13 maddeden oluşan ve 1-5 arası Likert tipi puanlanan bir ölçektir (örn. Bu durumu değiştirmek için bir şeyler yapmaya çalışırdım-kanalı aramak, mail atmak gibi). Ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğuna ilişkin yeterli bilgi bulunmaktadır. Mevcut çalışmada da ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .87 bulunmuştur.

Bilişsel ve Davranışsal Katılım Ölçeği (BDKÖ). Rubin ve Perse (1987) tarafından geliştirilen yedi mad-

Tablo 1. Ölçeklerden Alınan Puanların Eğitim Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

	İlköğretim		Lise		Üniversite		F
	n = 371		n = 313		n = 487		
	Ort.	S.	Ort.	S.	Ort.	S.	
PEÖ toplam puan	30.30 _a	12.59	27.38 _b	10.40	26.26 _b	10.49	13.79***
PAÖ toplam puan	25.85 _a	8.93	23.22 _b	6.67	23.08 _b	6.96	17.74***
BDK toplam puan	23.01 _a	8.48	22.88 _a	7.67	20.27 _b	7.29	14.92***
Romantik Etki	7.62 _a	4.05	7.17 _a	3.43	6.46 _b	3.17	12.90***
Evlilik Doyumu	31.57 _a	8.20	33.47 _b	7.12	34.61 _b	7.69	13.54***
Evlilik Mutluluğu	3.74 _a	1.03	3.84 _a	.95	3.92 _a	.87	2.82
KSE toplam puan	48.01 _a	34.66	38.39 _b	30.42	33.43 _b	28.02	23.76**

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Not: Farklı harflerin bulunduğu ortalamalar arasında anlamlı farklılıklar mevcuttur.

delik 1-5 arası puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Arda (2006) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bilişsel katılım ve davranışsal katılım olmak üzere iki alt boyutta değerlendirilmektedir. Mevcut çalışmada ölçeğe araştırmacılar tarafından dört madde daha eklenmiştir. Böylece ölçek, beş maddesi bilişsel (örn. Dizide geçen hikaye ve olanlar üzerine düşünmek), altı maddesi davranışsal (örn. İnternetteki dizi ve dizi kahramanlarına özgü fan kulüplerini takip etmek, üye olmak) katılımı ölçmek üzere toplam 11 maddeden oluşmaktadır. Mevcut çalışmada Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .90 bulunmuştur.

Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ). Tezer (1986) tarafından evlilik ilişkisinden sağlanan genel doyum düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiş 10 maddelik 5'li Likert tipi bir ölçektir (örn. Bizim ilişkimiz ideal bir karı-koca ilişkisidir). Ölçekten alınan yüksek puanlar evlilik doyumunun yüksek olduğunu göstermektedir (Tezer, 1994). Mevcut çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .90 olarak bulunmuştur.

Kısa Semptom Envanteri (KSE). Çeşitli psikolojik belirtileri taramak amacıyla Derogatis (1992) tarafından geliştirilmiş olan ve 0-4 arası puanlanan bir ölçektir. Toplam 53 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği semptomların sıklığını gösterir. KSE'nin Türkiye uyarlaması Şahin ve Durak (1994) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin anksiyete (örn. Sık sık tartışmaya girme), depresyon (örn. Ağlamaklı hissetme), olumsuz benlik (örn. kendini diğerlerinden daha aşağı görme), somatizasyon (örn. baygınlık, baş dönmesi) ve öfke/saldırganlık (örn. çok kolayca kızıp öfkelen-

me) adı verilen beş faktörden oluştuğu bildirilmektedir. Mevcut çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .97 olarak bulunmuştur.

İşlem

Katılım tamamen gönüllülük esasına bağlı olarak yürütülmüş, katılımcılara uygulamadan önce araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Ölçekler, Demografik Form ve Onam Formu başta olacak şekilde karışık olarak sıralanmıştır. Çalışma için ilgili üniversitenin Etik Kurulundan onay alınmıştır. İstatistiksel analizler gerçekleştirilmeden önce veriler titizlikle incelenmiş, kayıp veriler ve uç gruplar örneklemden çıkartılmıştır. Uygulamalar bireysel olarak yürütülmüş ve her bir uygulama yaklaşık 30-35 dakika sürmüştür.

Bulgular

TV İzleme Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan kadınların %48.8'i günde ortalama 1-2 saat, %37.4'ü, 3-4 saat, %12.3'ü ise 5-6 saat TV izlediklerini belirtmektedirler. Haftada 1-2 tane yerli dizi izleyen kadın oranı %49.5, 3-4 tane izleyen oranı ise %33.2'dir. Büyük bir çoğunluğu (%65.1) yabancı dizileri hiç izlemediklerini belirtmiştir. Kadınların yarısından fazlası (%63.2) yerli dizileri izlemekten çeşitli derecelerde hoşlandıklarını ifade etmişlerdir. En sık izlenen yerli diziler sırasıyla, "Muhteşem Yüzyıl" (%14.6), "Öyle Bir Geçer Zaman Ki" (%10.4) ve "Kuzey-Güney" (%6.2) olarak belirlenmiştir. En beğenilen yerli karakterler ise "Hürrem Sultan" (%8.8), "Cemile" (%5.9) ve "Kuzey" (%5) olarak sıralanmaktadır.

Tablo 2. Ölçeklerden Alınan Puanların SED Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

	Düşük SED n = 370		Orta SED n = 328		Yüksek SED n = 383		F
	Ort.	S.	Ort.	S.	Ort.	S.	
PEÖ toplam puan	29.46 _a	12.45	28.32 _{ab}	11.46	27.16 _b	10.94	3.68*
PAÖ toplam puan	25.27 _a	8.63	24.23 _{ab}	8.11	23.18 _b	6.94	6.59**
BDK toplam puan	22.43 _a	8.28	21.69 _a	7.82	21.24 _a	8.03	2.10
Romantik Etki	7.24 _{ab}	3.69	7.41 _a	3.85	6.73 _b	3.34	3.43*
Evlilik Doyumu	32.25 _a	7.93	33.57 _{ab}	7.88	34.39 _b	7.57	7.25***
Evlilik Mutluluğu	3.75 _a	.99	3.85 _a	.97	3.89 _a	.90	2.23
KSE toplam puan	46.86 _a	34.48	37.82 _b	28.29	34.79 _b	31.14	14.77***

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Not: Farklı harflerin bulunduğu ortalamalar arasında anlamlı farklılıklar mevcuttur.

Demografik Değişkenlere Yönelik Analizler

Çalışmada ele alınan demografik değişkenlerden biri olan eğitim düzeyi, “ilköğretim”, “lise” ve “üniversite” olmak üzere üç kategoride; yaş değişkeni ise “18-35 yaş” ve “36-65 yaş” olmak üzere iki kategoride sınıflandırılmıştır. Bu iki değişkenin diğer bağımlı değişkenler üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla, eğitim düzeyi (ilköğretim, lise, üniversite) ve yaş (18-35 yaş, 36-65 yaş) olmak üzere 3x2 çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda, Wilks’ Lambda değerleri eğitim (Wilks’ $\lambda = .92$, $sd = 2318$, $F = 6.68$, $p < .001$, $\eta^2 = .04$) ve yaş (Wilks’ $\lambda = .97$, $sd = 2318$, $F = 5.03$, $p < .001$, $\eta^2 = .03$) değişkenleri açısından temel etkilerin bulunduğu işaret etmektedir.

Eğitim değişkeni açısından baktığımızda, PEÖ toplam puanı ($F_{2,1165} = 13.79$, $p < .001$, $\eta^2 = .02$), PAÖ toplam puanı ($F_{2,1165} = 17.74$, $p < .001$, $\eta^2 = .03$), BDK toplam puanı ($F_{2,1165} = 14.92$, $p < .001$, $\eta^2 = .03$), Evlilik Doyumu toplam puanı ($F_{2,1165} = 13.54$, $p < .001$, $\eta^2 = .02$), KSE toplam puanı ($F_{2,1165} = 23.76$, $p < .001$, $\eta^2 = .04$) ve Romantik Etki toplam puanı ($F_{2,1165} = 12.90$, $p < .001$, $\eta^2 = .02$) üzerinde temel etkiler olduğu belirlenmiştir. Yaş değişkeninin ise yalnızca Evlilik Mutluluğu ($F_{1,1165} = 10.92$, $p < .001$, $\eta^2 = .01$) değişkeni üzerinde temel etkisi gözlenmiştir. Buna göre, 18-35 yaş aralığındaki kadınların evlilik mutluluğu puanları (Ort. = 3.93, S = .92), 36-60 yaş aralığındaki kadınların puanlarından (Ort. = 3.77, S = .99) anlamlı düzeyde daha yüksek görünmektedir.

Eğitim değişkenine ilişkin olarak bulunan temel etkilerin hangi gruplar arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını anlamak amacıyla yapılan Post-hoc Tukey Testi sonuçları ise Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi, ilköğretim mezunu bireylerin, parasosyal etkileşim, parasosyal ayrılık ve psi-

kolojik belirti (KSE) puanları, hem lise hem de üniversite mezunu bireylerden anlamlı düzeyde daha yüksek; evlilik doyumu puanları ise diğer iki eğitim grubundan daha düşüktür. Bunlara ek olarak, ilköğretim ve lise mezunlarının bilişsel davranışsal katılım ve romantik etki puanlarının da üniversite mezunu kadınlardan daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

Çalışmada ele alınan demografik değişkenlerden bir diğeri de ailenin gelir düzeyidir. Bu değişken, çalışmada sosyoekonomik düzey (SED) göstergesi olarak ele alınmış ve geliri 500-1950 TL olanlar “düşük SED”, 2000-3000 TL olanlar “orta SED”, 3001 TL ve üzerinde olanlar “yüksek SED” olarak sınıflandırılmıştır. Ölçeklerden alınan puanların SED değişkeni açısından nasıl farklılaştığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi (one-way ANOVA) sonuçları Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2’den de anlaşılacağı gibi, düşük sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların parasosyal etkileşim ve parasosyal ayrılık puanları, yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki kadınlardan anlamlı düzeyde daha yüksektir. Ayrıca yüksek SED’ye sahip kadınların düşük SED grubundaki kadınlardan daha yüksek evlilik doyumu puanları aldığı da dikkati çekmektedir. Psikolojik belirti puanları açısından bakıldığında, düşük SED grubunun hem orta hem de yüksek SED grubundan daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Orta SED grubunun ise romantik etki puanları yüksek SED grubundan anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Değişkenler Arası İlişkiler

Çalışmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı ile hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 3’de gözlenmektedir.

Tablo 3’de görüldüğü gibi, yaş, eğitim, SED ve evlilik yılı gibi demografik değişkenler de dahil olmak

Tablo 3. Değişkenler Arası İlişkiler

	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1	-.18*	-.20*	.11*	.14*	.16*	.21*	.16*	.14*	.15*	.14*	.12*	.12*	.11*	.18*	-.39*	.41*	.37*	.40*	.36*	.37*	.35*	-.13*
2		.48*	-.33*	-.20*	-.15*	-.12*	-.13	-.09*	-.15*	-.11*	-.12*	-.12*	-.10*	-.15*	.17*	-.19*	-.16*	-.18*	-.18*	-.21*	-.15*	.08*
3			-.10*	-.19*	-.10*	-.06***	-.09*	-.07***	-.08***	-.08***	-.08***	-.07***	-.08***	-.12*	.11*	-.16*	-.13*	-.14*	-.14*	-.19*	-.13*	.05
4				.17*	.06***	-.03	.07***	.10*	.10*	.02	-.03	.01	-.05	.01	-.13*	.06***	.04	.08***	.03	.11*	.03	-.12*
5					.36*	.19*	.16*	.13*	.13	.17*	.20*	.18*	.19*	.12*	-.11*	.14*	.11*	.14*	.13*	.12*	.14*	-.05
6						.29*	.28*	.22*	.28*	.27*	.30*	.26*	.30*	.25*	-.06**	.12*	.10*	.11*	.11*	.10*	.13*	-.02
7							.52*	.48*	.45*	.47*	.50*	.45*	.47*	.47*	-.28*	.36*	.33*	.34*	.37*	.26*	.31*	-.20*
8								.86*	.89*	.94*	.71*	.66*	.66*	.72*	-.16*	.33*	.31*	.31*	.32*	.26*	.31*	-.16*
9									.69*	.72*	.55*	.52*	.51*	.59*	-.17*	.32*	.31*	.29*	.30*	.27*	.28*	-.15*
10										.74*	.62*	.60*	.56*	.63*	-.15*	.29*	.27*	.28*	.26*	.23*	.27*	-.14*
11											.70*	.63*	.66*	.70*	-.13*	.28*	.26*	.26*	.28*	.20*	.25*	-.14*
12												.90*	.95*	.68*	-.14*	.34*	.32*	.31*	.34*	.25*	.32*	-.13*
13													.72*	.63*	-.14*	.31*	.28*	.30*	.30*	.23*	.29*	-.13*
14														.63*	-.12*	.32*	.31*	.29*	.32*	.23*	.30*	-.13*
15															-.18*	.37*	.34*	.35*	.36*	.28*	.34*	-.19*
16																-.35*	-.34*	-.35*	-.32*	-.25*	-.32*	.64*
17																	.95*	.94*	.93*	.87*	.85*	-.34*
18																		.85*	.87*	.79*	.76*	-.32*
19																			.85*	.77*	.76*	-.35*
20																				.74*	.76*	-.31*
21																					.68*	-.24*
22																						-.31
23																						

* $p < .001$ ** $p < .01$ *** $p < .05$

üzere tüm değişkenlerin birbirleriyle ilişkileri beklenen yönde ve anlamlıdır. Korelasyon katsayılarının -0.06 ($p < .05$) ile $.95$ ($p < .001$) arasında değiştiği gözlenmektedir.

Regresyon Analizi

Çalışmanın bu aşamasında parasosyal etkileşimi yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon denkleminde ilk sırada yaş, eğitim düzeyi, ailenin geliri, evlilik yılı, sahip olunan çocuk sayısı gibi demografik değişkenler; ikinci sırada TV izleme süresi, yerli dizilerden hoşlanma derecesi, izlenen yerli dizi sayısı ve romantik etki; üçüncü sırada evlilik doyumu toplam puanı ve evlilikteki mutluluk düzeyi; dördüncü sırada KSE alt ölçekleri (anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon, hostilite) girilmiştir. Aralarındaki korelasyon katsayılarının $.70$ 'in üzerinde olması nedeniyle parasosyal ayrılık ve bilişsel-davranışsal katılım puanları yordayıcı değişkenler arasına alınmamıştır. Sonuçlar Tablo 4'de görülmektedir.

Tablo 4'de görüldüğü gibi, parasosyal etkileşimin yordayıcısı olarak toplam altı değişken denkleme girmiştir. İlk sırada "eğitim düzeyi", ikinci sırada "romantik etki" değişkeninin denkleme girdiği gözlenmektedir ve bu iki değişken toplam varyansın %28'ini açıklamaktadır. Üçüncü sırada denkleme varyansa %2'lik katkısı ile "izlenen yerli dizi sayısı" ve dördüncü sırada da "yerli dizilerden hoşlanma düzeyi"nin girdiği gözlenmektedir. Bu değişkenler kendinden önceki değişkenlerle birlikte toplam varyansın %31'ini açıklamaktadır. Beşinci sırada giren evlilik mutluluğu ve altıncı sırada giren depresyon değişkenleri ile birlikte açıklanan toplam varyansın %33'e yükseldiği gözlenmektedir. Tüm bunlara ek olarak değişkenlerin Beta değerleri incelendiğinde, en yüksek değerlerin "romantik etki" ($\beta = .41$) ve "depresyon" ($\beta = .16$) değişkenlerine ait olduğu anlaşılmaktadır.

Tartışma

Bulgular göz önüne alındığında, ülkemizde evli kadınlar arasında özellikle yerli dizilerin oldukça sık izlendiği, yabancı dizilerin izlenme oranının ise düşük olduğu dikkati çekmektedir. Alanyazında, benzerliğin medya karakterleri ile geliştirilen parasosyal etkileşimin gelişimi için önemli bir etken olduğuna değinilmektedir. İzleyiciler kendilerine benzer olan karakterleri daha fazla sevmeye eğilimindedir (Tian ve Hoffner, 2010). Dolayısıyla, bireyci toplumlara ilişkin özellikler gösteren yabancı diziler, toplulukçu özelliklere sahip olan ülkemiz insanların kültürel özellikleri ile uyuşmadığı; başka bir deyişle, daha az benzerlik algılandığı için daha az seyrediliyor olabilir. Şahin (2011) ve Süleymanov'un (2010) çalışmalarında da, yabancı dizilerin kültürümüzü yansı-

madığı, kahramanların hayat tarzlarının kültürümüzden son derece uzak olduğuna değinilmektedir. Ayrıca daha önce yapılan pek çok çalışmayla (Arslan, 2013; Gleich, 1997; Greenwood, 2008; Rubin ve McHugh, 1987) tutarlı olarak, bu çalışmada da TV izleme süresi ve dizilerden hoşlanma düzeyi arttıkça parasosyal etkileşim ve bilişsel-davranışsal katılım düzeyinin de arttığı gözlenmektedir. Ayrıca, izlenen yerli dizi sayısı ve dizilerden hoşlanma derecesi de parasosyal etkileşimi yordayan değişkenler arasında yer almaktadır.

Daha önce de belirttiği gibi, parasosyal etkileşimin gelişim sürecinde etkili olan bir başka etmen de medya karakterinin çekiciliğidir. Medya karakterinin çekiciliği, parasosyal ilişkinin başlangıcını, gelişimini ve gücünü etkiler (McCroskey ve McCain, 1974; Rumpf, 2012). Çekicilik genellikle fiziksel çekicilik olarak algılandığında, sosyal çekicilik (karakterin kişiliği ve hoşluğu) ve görevsel çekicilik (başarı ve yetenek) gibi farklı boyutlarından da söz edilmektedir (McCroskey ve McCain, 1974). Bu çalışmada da en beğenilen karakterlere bakıldığında (Hürrem Sultan, Kuzey), bu karakterlerin hem fiziksel, hem sosyal, hem de görevsel çekiciliğe sahip olarak nitelendirilebilecek karakterler olduğu dikkati çekmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, medya karakterini arkadaş gibi görmek parasosyal ilişkilerin temel özelliğidir. Medya karakteri, arkadaş olmanın yanı sıra, bazen de bir danışman, bir model olabilir. İzleyiciler, medya karakterlerini bilginin önemli bir kaynağı olarak görür ve karakterin sosyal durumlardaki tutum ve davranışlarından etkilenir (Perse ve Rubin, 1989). Nitekim bu çalışmada da en beğenilen dizi karakteri olarak belirlenen "Hürrem Sultan"a ilişkin izleyicinin bu tür davranışlarını gözlemektedir. Örneğin dizinin yayında olduğu ilk iki sezon boyunca medya ve internetteki magazin sayfalarına bakılacak olursa, karakterin saç rengini tanımlayan ve "Hürrem Kızılı" adı verilen rengin kadınlar arasında ne kadar popüler olduğu; dizide kullandığı takıların yaygın bir biçimde taklit edildiği görülecektir.

Konuya, demografik değişkenler açısından bakıldığında bazı çalışmalarda parasosyal etkileşim ile yaş arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı (Cohen, 2003) belirtilirken, bazı çalışmalarda da pozitif ilişkinin bulunduğu (Gleich, 1997; Perse ve Rubin, 1990) belirtilmektedir. Ülkemizde lise öğrencileri üzerinde yakın zamanda yapılan bir çalışmada da 15 yaşındaki öğrencilerin parasosyal etkileşim düzeylerinin 18 yaşındakilerden daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Aytulun, 2015). Mevcut çalışmada da yaş ile parasosyal etkileşim, parasosyal ayrılık ve bilişsel-davranışsal katılım arasında pozitif ilişkiler olduğu gözlenmektedir. Başka bir deyişle, yaş attıkça parasosyal etkileşim, parasosyal ayrılık ve bilişsel-davranışsal katılım artmaktadır. Yapılan çalışmalarda, yaşlı bireylerin sosyal etkileşim olanaklarının daha

Tablo 4. Parasosyal Etkileşim Puanlarını Yordayan Değişkenler

Değişken	R	R ²	ΔR ²	β	t	F	ΔF	Sd
Eğitim	.15	.02	.02	-.03	-1.00	21.24*	21.24	1-973
Romantik etki	.53	.28	.26	.41	13.98*	192.02*	355.07	2-972
İzlenen yerli dizi sayısı	.55	.30	.02	.10	3.03*	141.09*	28.41	3-971
Yerli dizilerden hoşlanma derecesi	.56	.31	.01	.11	3.51*	109.45*	10.41	4-970
Evlilik mutluluğu	.56	.32	.00	-.02	-.82	89.16*	5.83	5-969
Depresyon	.58	.34	.02	.16	5.59*	81.81*	31.19	6-968

* $p < .001$

az olması ve buna bağlı olarak da daha yalnız olmaları nedeniyle TV izleme sürelerinin daha fazla olduğu, dolayısıyla da parasosyal etkileşim kurmaya daha yatkın oldukları belirtilmektedir (Levy, 1979; Perlman, Gerson ve Spinner, 1978). Eğitim değişkeni ise, yapılan regresyon analizi sonucunda parasosyal etkileşimi yordayan değişkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca yapılan diğer analizler sonucunda, ilköğretim mezunu kadınların parasosyal etkileşim, bilişsel-davranışsal katılım ve parasosyal ayrılık puanlarının, diğer eğitim gruplarındaki kadınlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Ayrıca korelasyon analizleri de eğitim düzeyi ile bu değişkenler arasında negatif yönde ve anlamlı ilişkileri işaret etmektedir. Başka bir deyişle, eğitim düzeyi düştükçe parasosyal etkileşim, bilişsel-davranışçı katılım ve parasosyal ayrılık puanları artmaktadır. İlgili alanyazın tarandığında, farklı bulguların mevcut olduğu görülmektedir. Örneğin Levy (1979), bizim bulgumuzu destekler nitelikte, eğitimin parasosyal etkileşim ile negatif yönde güçlü bir ilişkisi ($r = -.51$, $p < .001$) bulunduğunu belirtirken; başka bir çalışmada, eğitim değişkeni ile parasosyal etkileşim arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı bildirmektedir (Tian ve Hoffner, 2010).

Çalışmamızda ailenin aylık geliri SED değişkeni olarak ele alınmış ve buna göre “alt SED”, “orta SED” ve “üst SED” olmak üzere üç grup oluşturulmuştur. Yapılan varyans analizleri, düşük SED grubundaki kadınların yüksek SED grubundaki kadınlara göre daha yüksek parasosyal etkileşim ve parasosyal ayrılık puanları aldıklarını göstermektedir. Korelasyon analizleri de, SED ile bu değişkenler arasında negatif ilişki bulunduğunu göstermektedir. İlgili alanyazında bu değişkenin etkisine ilişkin herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Çalışmada demografik değişkenlerin yanı sıra, parasosyal etkileşim ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiler de incelenmiştir. Parasosyal etkileşim ile romantik ilişkiler arasındaki ilişkileri araştıran çalışmalar mevcut

olmakla birlikte (Arslan ve Sunal, 2012; Greenwood ve Long, 2011; Rehkoff, 2009), ülkemizde ilk kez evlilik doyumu bu bağlamda ele alınmaktadır. Bulgular gözden geçirildiğinde, dizilerden algılanan romantik etki ve evlilik mutluluğu değişkenlerinin parasosyal etkileşimi yordayan değişkenler arasında bulunduğu dikkati çekmektedir. Korelasyon analizlerine bakıldığında da romantik etki ile parasosyal etkileşim arasında pozitif; evlilik doyumu ve evlilik mutluluğu puanları ile parasosyal etkileşim puanları arasında ise negatif ilişkilerin bulunduğu gözlenmektedir. İlgili alanyazın tarandığında da, televizyondaki romantik içerikli programların ve duygusal beklentilerin, parasosyal etkileşimin önemli yordayıcıları olduğuna ilişkin bir bulgu mevcuttur (Rehkoff, 2009). Ayrıca, seyircilerin karşı cins medya karakterlerine daha fazla yakınlık hissettikleri, dizilerde yaşanan olumlu olayları kendi hayatlarında da yaşamak istedikleri belirtilmektedir (Cohen, 1997; Greenwood ve Long, 2011). İzleyicinin algıladığı romantik etki arttıkça, bireyin kendi gerçek ilişkisine yönelik olumsuz tutumlarının da arttığına değinilmektedir. Başka bir deyişle, romantik temalı programların sıklıkla izlenmesi, bireyin kendi romantik ilişkilerine yönelik beklentisini artırmaktadır (Osborn, 2007). Arslan ve Sunal’ın (2012) duygusal birlikteliği olanlarla gerçekleştirdikleri çalışmalarında da, kadınlar, dizileri izledikten sonra partnerlerinden beklentilerinin arttığını ve dizilerdeki gibi eş/sevgili isteme beklentilerinin oluştuğunu bildirmiştir.

Özetleyecek olursak, TV dizilerinden algılanan romantik etki, evlilik doyumu ve evlilik mutluluğu arasında güçlü ilişkiler mevcuttur ve bunların parasosyal etkileşim ile de yakından ilişkili oldukları görülmektedir. Derrick ve arkadaşlarının (2008) belirttiği gibi, parasosyal ilişkiler gerçek hayattaki beklentiyi artırıyor olabilir. Örneğin, bir dizide eşini sürekli şımartan bir erkeği gören kadın, kendi eşinden de aynı şeyleri bekleyebilir (romantik etki). Kadının bu beklentilerinin karşılanmaması ise, kadının kendisini ihmal edilmiş ve yeterince sevilmeyen

bir kadın olarak görmesine neden olabilir (evlilik doymu/mutluluğunda azalma). Ayrıca, toplulukçu değerlerin yaygın olduğu ülkemizde, erkeklerle karşılaştırıldığında kadınların evlilik ya da romantik ilişkilere daha çok odaklanma (Büyükaşahin, 2009) ve romantik ilişkilerle ilgili daha çok gelecek zaman yönelimli oldukları (örn., evlenme beklentisi) (Öner, 2002; Sakallı-Uğurlu, 2003) da görülmektedir. Bu nedenlerle, Türk kültüründe kadınlar, hem TV dizileri izleyerek hem de dizilerde yer alan karakterlerle parasosyal bağlar kurarak kendi ilişkilerini anlamlandırıyor olabilir.

Parasosyal etkileşim ile psikolojik sağlık arasında da yakın ilişkiler belirlenmiştir. Özellikle depresyon değişkeninin, parasosyal etkileşim ve parasosyal ayrılık puanlarını yordadığı dikkati çekmektedir. Ayrıca, tüm alt boyutlar (anksiyete, depresyon, somatizasyon, olumsuz benlik ve hostilite) ve KSE toplam puanı ile parasosyal etkileşim, bilişsel-davranışsal katılım ve parasosyal ayrılık puanları arasında pozitif yönde ve anlamlı korelasyonların bulunduğu gözlenmektedir. Başka bir deyişle, psikolojik belirtiler arttıkça parasosyal etkileşim de artmaktadır. Alanyazında da benzer bulgular mevcuttur. Örneğin, depresif kadınların daha uzun süre TV başında zaman harcadıkları ve daha fazla pembe dizi seyrettikleri bildirilmektedir (Dittmar, 1994). Depresyonun en önemli bileşenlerinden biri olan umutsuzluk kavramı (Beck ve ark., 1974) bağlamında yapılan bir başka araştırmada da, bireylerin umutsuzluk puanlarının parasosyal etkileşimi yordadığı görülmektedir (Chory-Assad ve Yanen, 2005).

Yapılan regresyon analizi sonucunda, kadının eğitimi, dizilerden algılanan romantik etki, izlenen yerli dizi sayısı, bu dizilerden hoşlanma derecesi, evlilik mutluluğu ve depresyon belirtileri, parasosyal etkileşimi yordayan değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka bir deyişle, eğitim düzeyi düşük, yerli dizileri sıklıkla izleyen ve bunlardan hoşlanan, evlilik mutluluğu düşük ve depresyonu yüksek kadınların, parasosyal etkileşim geliştirme olasılıklarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu çalışma ilişkisel (korelasyonel) desene dayalı bir çalışma olduğu için, kuşkusuz bu değişkenler arasında bir neden sonuç ilişkisi kurulamaz. Ancak, yapılan istatistik analiz sonuçları bize, parasosyal etkileşim ile tüm bu değişkenler arasında (ve de bu değişkenlerin birbirleri ile) beklenen yönde ve anlamlı ilişkilerin bulunduğunu göstermiştir. Dolayısıyla eğitim düzeyi düşük kadınların yerli dizileri daha fazla izlediğini, bu dizilerden algıladıkları romantik etkinin ve de psikolojik belirtilerinin daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum da evlilik ilişkilerine yansıyor olabilir. Şöyle ki; kadınlar TV dizilerinde gördükleri türden ilişkileri kendi evliliklerinde de yaşamak istiyor ve bu durum da evlilik mutluluklarında düşmeye neden oluyor olabilir. Kadının sergilediği psikolojik belirtiler de (depresyon, anksiyete, somati-

zasyon vb.) kuşkusuz bu tablo ile ilişkili olacaktır. Ya da; çeşitli nedenlerle (düşük benlik algısı, düşük yaşam doymu, kişilerarası ilişkilerde yaşanan sorun, psikolojik belirtiler) evlilik mutlulukları düşük olduğu için daha fazla dizi seyrediyor ve parasosyal etkileşim kuruyor da olabilirler. Kadınlar yaşamlarındaki olumsuz durumlardan (mutsuzluk, kişilerarası sorunlar, psikolojik belirtiler) kaçmak için de dizilere sığınmıyor, kendilerine sahte bir dünya yaratıyor olabilir. Çalışmada belirlenen tüm bu ilişkiler, aslında parasosyal etkileşimin ne denli çok ve karmaşık psikolojik değişken ile bağlantılı olabileceğini de göstermektedir. Daha sonraki çalışmalarda, buradan elde edilen bilgiler ve ipuçları ışığında bir modelleme yapmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.

Bu çalışmanın kısıtlılıkları da mevcuttur. Öncelikle, örneklem grubu rastlantısal yöntem ile belirlenmiştir, dolayısıyla temsil edici bir örneklem değildir. Ayrıca verilerin kendini değerlendirme türü ölçekler ile toplanmış olması nedeniyle okuma yazma bilmeyen ve yalnızca okur-yazar olan kadınlar örnekleme dahil edilememiştir. Ancak, bu çalışmanın, parasosyal etkileşim konusundaki alanyazın birikimine katkıda bulunduğu ve evlilik danışmanlığı konusunda çalışan uzmanlara da ipuçları sağlayacak nitelikte bulgular içerdiği söylenebilir.

Kaynaklar

- Arda, S. (2006). *Predictors of parasocial interaction with the favorite and the least desirable characters portrayed in TV series*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, Ö. (2013). *TV dizilerinde yer alan karakterler ile kurulan parasosyal etkileşim: bağlanma biçimleri ve yalnızlık açısından bir inceleme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara
- Arslan, Ö. ve Büyükaşahin-Sunal, A. (2012). TV dizilerinde yer alan karakterler ile kurulan parasosyal etkileşim: Romantik ilişkiler açısından bir değerlendirme. *VII. Ulusal Psikoloji Kongresi*, 25-28 Nisan 2012, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Aubrey, J., Click, M. ve Behm-Morawitz, E (2016- online). The Twilight of youth: Understanding feminism and romance in Twilight- Moms' connection to the young- adult vampire series. *Psychology of Popular Media Culture*.
- Aytulun, G. (2015). *Ergenlerde parasosyal etkileşim: İnternette gerçek benlik, kendilik algısı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Beck, A. T., Weissman, A., Lester, D. E. ve Trexler L (1974). The Hopelessness Scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42, 861-865

- Büyükaşahin, A. (2009). Impact of self monitoring and gender on coping strategies in intimate relationships among Turkish university students. *Sex Roles, 60*, 708–720.
- Chory-Assad, R. M. ve Yanen, A. (2005). Hopelessness and loneliness as predictors of older adults' involvement with favorite television performers. *Journal of Broadcasting and Electronic Media 49*, 182–201.
- Cohen, J. (1997). Parasocial relations and romantic attraction: Gender and dating status differences. *Journal of Broadcasting and Electronic Media, 41*, 516–528.
- Cohen, J. (1999). Favorite characters of teenage viewers of Israeli serials. *Journal of Broadcasting and Electronic Media, 43*, 327–345.
- Cohen, J. (2003). Parasocial break-ups: Measuring individual differences in responses to the dissolution of parasocial relationships. *Mass Communication and Society, 6*, 191–202.
- Cohen, J. (2004). Parasocial break-up from favorite television characters: The role of attachment styles and relationship intensity. *Journal of Social and Personal Relationships, 21*, 187–202.
- Derogatis, L. R. (1992). *The Brief Symptom Inventory (BSI), administration, scoring and procedures manual II*. Baltimore, MD: Clinical Psychometric Research.
- Derrick, J. L., Gabriel, S. ve Tippin B. (2008). Parasocial relationships and self- discrepancies: faux relationships have benefits for low self- esteem individuals. *Personal Relationships, 15*, 261–280.
- Dittmar, H. (1994). Relations among depression, gender and television viewing of college-student. *Journal of Social Behavior and Personality, 9*, 317–328.
- Esslin M (2001) *Televizyon Çağı*, İstanbul: Pınar Yayınları.
- Eyal, K. ve Cohen, J. (2006). When good friends say goodbye: A parasocial breakup study. *Journal of Broadcasting and Electronic Media, 50*, 502–523.
- Finn, S. ve Gorr, M. B. (1988). Social isolation and social support as correlates of television viewing motivations. *Communication Research, 15*, 135–158.
- Gleich, U. (1997). *Parasocial interaction with people on the screen. New Horizons in Media Psychology: Research Co-operation and Projects in Europe*, P Winterhoff-Spurk, THA Van Der Voort (Ed), Germany, s.35–55.
- Greenwood, D. N. (2008). Television as escape from self: Psychological predictors of media involvement. *Personality and Individual Differences, 44*, 414–424.
- Greenwood, D. N. ve Long, C. R. (2011). Attachment, belongingness needs, and relationship status predict imagined intimacy with media figures. *Communication Research, 38*, 278–297.
- Horton, D. ve Wohl, R. R. (1956). Mass communication and para-social interaction. *Psychiatry, 19*, 215–229.
- Illouz, E. (1998). The lost innocence of love: Romance as a postmodern condition. *Theory, Culture and Society, 15*, 161–186.
- Jones, G. D. ve Nelson, E. S. (1996). Expectations of marriage among college students from intact and non- intact homes. *Journal of Divorce and Remarriage, 26*, 171–189.
- Levy, M. R. (1979). Watching TV news as para-social interaction. *Journal of Broadcasting, 23*, 69–80.
- McCroskey, J. C. ve McCain, T. A. (1974). The Measurement of interpersonal attraction. *Speech Monographs, 41*, 261–266.
- Osborn, J. (2007). The Influence of television viewing on expectations for and assessments of romantic relationships. *Annual Meeting of the NCA 93rd Annual Convention*, TBA, Chicago
- Öner, B. (2002). Self monitoring and future time orientation in romantic relationships. *Journal of Psychology, 136*, 20–25.
- Perlman, D., Gerson, A. C. ve Spinner, B. (1978). Loneliness among Senior Citizens: An empirical report. *Essence, 2*, 239–248.
- Perse, E. M. ve Rubin, A. M. (1989). Attribution in Social and Parasocial Relationships. *Communication Research, 16*(1), 59–77.
- Perse, E. M. ve Rubin, A. M. (1990). Chronic loneliness and television use. *Journal of Broadcasting and Electronic Media, 34*, 37–53.
- Rehkoff, R. (2009). Romantic TV and emotional satisfaction: does the development of more romantic expectations moderate the relation between satisfaction and strength of romantic parasocial relationship among individuals seriously dating? *International Communication Association Meeting*, Sheraton New York, NY City.
- Rubin, A. M., Perse, E. M. ve Powell, R. A. (1985). Loneliness, parasocial interaction, and local television news viewing. *Human Communication Research, 12*, 155–180.
- Rubin, A. M. ve Perse, E. M. (1987). Audience activity and soap opera involvement: A Uses and effects investigation. *Human Communication Research, 14*, 246–268.
- Rubin, R. B. ve McHugh, M. P. (1987). Development of parasocial relationships. *Journal of Broadcasting and Electronic Media, 31*, 279–292.

- Rumpf, R. E. (2012). *The Predictors of parasocial interaction and their effects on perceived persuasiveness*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, San Diego State University.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2003). How do romantic relationship satisfaction, gender stereotypes, and gender relate to future time orientation in romantic relationships? *Journal of Psychology*, 137, 294–303.
- Schiappa, E., Allen, M. ve Gregg, P. B. (2007). *Mass media effects research: Advances through meta-analysis*. Mahway, N.J.: L. Erlbaum Associates.
- Segrin, C. ve Nabi, R. L. (2002). Does television viewing cultivate unrealistic expectations about marriage? *Journal of Communication*, 52, 247–263.
- Süleymanov, A. (2010). Çağdaş Türk toplumlarında aile ve evlilik ilişkileri. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 58, 197–216.
- Şahin, K. (2011). Kültürel yozlaşmaya neden olan bir unsur olarak televizyon. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 243–277.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri: Türk gençleri için uyarlaması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9, 44–56.
- Tezer, E. (1986). *Evli eşler arasındaki çatışma davranışları: Algılama ve doyum*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tezer, E. (1994). Evli eşler arasındaki çatışmalar ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilik doyumuna etkisi: Kadının bir işte çalıştığı ve çalışmadığı eşler üzerine bir çalışma. *3P Psikiyatri, Psikoloji, Psiko-farmakoloji Dergisi*, 2, 209–217.
- Tian, Q. ve Hoffner, C. (2010). Parasocial interaction and identification with liked, neutral and dislike characters on a popular TV series. *Mass Communication and Society*, 13, 250–269.